

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarija 1894. Leto XI.

Obseg: Kako naj se naredi in zasadi vinograd z ameriškimi trtami, ki se bodo cepile na mestu. — Svarilo pri nakupu deteljnega semena Sadno drevje in trata. — Travniška brana. — Kako je treba mlade konje pripraviti za prodaj. — Nekaj o vosku. — Kako se vrtnice in rastline plezalko pritrdijo na stene. — Ohranitev jajc. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Kako naj se naredi in zasadi vinograd z ameriškimi trtami, ki se bodo cepile na mestu.

Za vinščaka, ki sam, oziroma s svojimi ljudmi obdeluje vinograd, je najbolje, če trte cepi na mestu, kjer rastejo. S takim ravnanjem pride prej do užitka in si pri delu, ki je vedno potrebno, pridobi vaje. Rastoča trta je krepkejša, hrani se uže redno in zato raje sprejme cepič in se sploh laže cepi.

Rastoče trte cepimo danes na mestu sploh le na dva načina, in sicer z olesenelim cepičem s pomočjo plute, ali pa cepimo trte zelene. Pri obeh načinih cepimo nad zemljo. Staro cepljenje pod zemljo zaradi trtne uši ni več umestno.

V današnjem članku hočemo pisati, kako se dela vinograd, čigar trte bodemo pozneje cepili na mestu. V prihodnjih člankih bodemo pa popisali cepljenje.

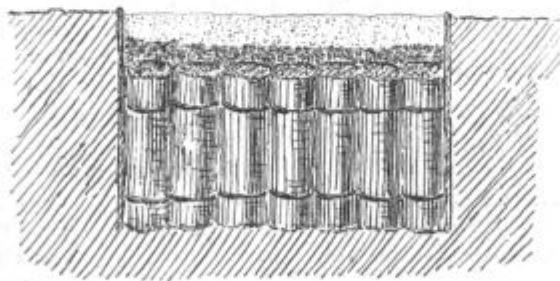
Popis podajamo v obliki pravil, ki so tako razvrščena, kakor se opravljajo posamezna dela.

1.) Najprvo si preskrbimo, oziroma zagotovimo trte za podloge, in sicer predno pričenemo rigolati (globoko prekopavati), kajti škoda bi bilo za drago delo, če bi potem ne mogli dobiti trt. Vedno je bolje prekopati premalo kakor preveč., kajti prekopavanje je draga reč, ki naj se nikdar ne izvrši po nepotrebem.

2.) Prekopavajmo kmalu po trgatvi ali pred zimo,

dokler še ni snega. Kdor prekopava spomladi, plačati mora više dneve, časih pa delavcev sploh ne dobi. Tudi je jesensko prekopavanje zato boljše, ker se zemlja čez zimo razkroji. Trdo zemljo je treba prekopati vsaj 60 cm globoko, rahlo pa kakik 75 cm.

3.) Kadar spomladi prejmemo trte, moramo jih do saditve skrbno hraniti. V to svrhu jih zakopljemo v zemljo, ali pa jih postavimo navpik v čeber, v katerem

Podoba 1.

je kakih 10 cm vode. Čeber pokrijemo z mokro rjuho, ki se vsak dan vnovič zmoči, da se trte ne osuše. Na to je zelo treba paziti, kajti, če trte meseca marcija ali aprila na zraku leže, osuše se prav zelo in potem se ni čuditi, če jih polovica ali še več ne odžene. Ob slabem vremenu se spomladi vinograd poravna, mesta pa, kamor se bodo sadile trte, zaznamujejo se z majhnimi drogi. Trte je seveda

treba saditi lepo v vrste po 1 m narazen.

4.) Najkasneje meseca aprila pripravimo trte za saditev ter jih poveznemo v nalašč za to pripravljene jame. Trte namreč poveznemo na kakšnem solčnem kraji v 1 m globe jame, ki so ob kraji opažene z deskami. V butarice po 100 komadov povezane trte se vložijo v jame, tako da so butarice tesno druga pri drugi in da so spodnji konci na vrhu. Trte je treba tako povezati v butarice, da so spodnji konci v eni ploskvi in ako take butarice vložimo v jamo, vjemati se morajo vrhovne ploskve posameznih butaric med saboj. Ker pa niso vse trte popolnoma enake vravna se to tako, da se

butarice bolj globoko ali bolj plitvo vtaknejo v dno. Kadar so vse butarice vložene, pokrijejo se 10 cm na debelo z mokrim mahom (glej podobo 1.). Mah v kaki posodi dobro namočimo, potem ga ozmemo ter naložimo na butarice in v vse špranje med posameznimi butaricami. Na mah naspemo drobnega peska do vrha jame, a jama bodi toliko globoka, da je peskova plast še kakih 10 cm debela.

S poveznjem dosežemo, da se na spodnjih koncih trt, ki so pa v jami zgoraj, prično hitro tvoriti koreninice, očesa na gornjem konci trt, ki pa so v jami spodaj v mrzli zemlji, ostanejo pa speča. Dokler časa so trte povezane, treba je pesek polivati, da je vedno vlažen, vsled česar trte zgoraj obdaja vlažen in gorek zrak.

Kadar so vse trte na spodnjih (v jami na kvišku obrnjenih) koncih naredile kálus (t. j. gobi podobno tvarino) ali celo uže koreninice, prične se s saditvijo. Nekatero trte so naredile še le kálus, druge pa uže korenine. Zadnje je boljše.

Dobro je ob istem času in na isti način posaditi nekaj domačih trt, ker od njih dobimo cepičev enake starosti in ravno prav debelih.

5.) Kadar so trte 14 dni v jami, treba jih je vsake 4 do 5 dni pogledati, koliko se jim je naredilo kálusa, oziroma korenin. Ko so vse trte godne, prične se s saditvijo. Iz jame se trte prenašajo v vinograd v mokri rutji, v kateri naj toliko časa ostanejo, dokler ne pridejo v zemljo. Trte se sadé z železnim drogom na znani način popolnoma navpično v zemljo, in sicer toliko globoko, da vrhni pop in les nad njim še pokrije zemlja. Če imamo mešanec pri roki, je to posebno dobro, kajti trti kaj dobro de, če ji ga denemo nekoliko na dno luknje. Ako imamo dovolj trt, lahko vsadimo po dve v eno luknjo, in potem lahko pričakujemo, da se prime vsej ena. Če se pa primeta obe, se pa po leti slabša odstrani.

6.) Prvo leto potem nimamo drugega opravila, kakor da pridno plevemo in okopavamo. Med trtami lahko pridelujemo grah, kumare ali kaj takega, kar ne naredi posebne škode, če so le trte proste. Kadar je vreme suho in vroče, treba je zemljo rahljati, ker rahla zemlja obdrži več vlage v sebi.

7.) Drugo pomlad je trte treba skrajšati na eno oko, in sicer tudi tedaj, če je to oko poškodovano, kajti vsaka dobro vkoreninjena trta ima očesa, ki gotovo po ženo. Ob rezatvi naj se tudi zaznamujejo odmrle trte, da se jim priskrbi nadomestilo.

8.) Drugo pomlad je trtam tudi treba gnojiti, in sicer tako, da se dober hlevski gnoj raztrese med vrstami in potem podkoplje, oziroma z lopato pod zemljo spravi. V kamenitem svetu je gnoj blizu, ne pa tik trt v zemljo zakopati.

9.) Za poznejši čas se pripravijo trtni koli, ki naj so precej visoki, kajti morali bodo nositi cepljeni del trte, ki se običajno prične 1 m nad zemljo. Če so koli prekratki, veter lahko polomi mnogo cepičev. Po leti drugega leta je treba poganjke pridno privezovati ter zemljo vsaj 3 do 4krat okopati. Vmes pa drugo leto ne smemo nič več saditi.

Tretje leto spomladi se trte cepijo. O tem prijavimo posebne članke.

Po spisu L. Weigerta v Klosterneuburgu.

Svarilo pri nakupu deteljnega semena.

V naših krajih se seje jako veliko detelje, zlasti rdeče, ki jo imenujemo tudi štajersko. Z deteljo si kmetovalec zelo opomore, ker mu da mnogo krme. Ako pa detelja kako leto ne uspeva, je to za kmetovalca živinorejca zelo občutno, ker mu potem manjka krme. Da detelja ne da vselej dobrega pridelka, ni vzrok le vreme, ampak tudi slabo seme. Da iz semena, ki ga naši gospodarji kupujejo po 20, 30, ali 50 kr. kilogram, ne more zrasti kaj prida, je naravno, kajti smeti niso seme. O takem semenu se nismo namenili pisati. Kdor danes kupi predenično seme, ta tudi ni dober gospodar; ako mu preraste predenica celo deteljišče, je to le njegova krivda. Pri tej priliki pa omenjamo, da je tudi v najbolj čistemu semenu vedno še nekaj predeničnih zrn, kajti seme se da očistiti le do gotove mere. Par predeničnih zrn v kilogramu semena pa nič ne stori; ta ne naredi nikake občutne škode. Pomisliti se pa mora, da se predenica večkrat zanese z gnojem, po ptičih i. t. d. iz sosednjih njiv. To v odgovor tistim, ki pravijo, da se časih sem ter tja predenica pokaže tudi na detelji, ki je izrastla iz semena, katero so dobili od naše družbe. Družba da vso svojo deteljo preiskat c. kr. poskušališču na Dunaji, in če to reče, da je seme predenice čisto in dobro kaljivo, potem se sme vsakdo zanesti.

Družba bo tudi letos oddajala deteljno seme ter ga bo gotovo zopet več oddala nego lani, kajti kmetovalci vedno bolj pripoznavajo naše dobre namere, in kdor enkrat pri družbi naroči seme, ta ostane vedno njen naročnik.

Da smo se pa zopet namenili svariti naše gospodarje, da naj bodo pri nakupu deteljnega semena pazni, imamo letos drug povod.

Naša dežela je poprej po toliko deteljnega semena pridelovala, da ga je mnogo izvozila iz dežele ter je dobivala zanj lepe dohodke. Žal, da so se razmere izpremenile. Naše deteljno seme so na Gorenjem Avstrijskem, na Solnograškem in Bavarskem zelo čislali, ker je dajalo bogate pridelke ter trpežno rastlino, katere nista ugonobila ne mráz in ne suša. Pridelovanje deteljnega semena za kupčijo se je večinoma opustilo, zadnja leta je pa slaba lelina še tisti pridelek zelo zmanjšala, ki je bil namenjen za dom. Uže lansko leto domači pridelek ni zadostil, letos pa še manj, in kupiti bo treba detelje drugod. Ker je bil pridelek deteljnega semena skoraj po celi Evropi zelo slab, zato bo letos detelja kaj draga. Gotovo bo kilogram čistega semena stal od 80 kr. do 1 gold.

Kaj bo nasledek temu? Kmeta bodo goljufali na vseh straneh, kar bo tem laže, ker prerad hrani na nepravem mestu. Da bo dobil seme nekaj krajcarjev ceneje, vzelo bo vsako nič ali malo vredno seme. Uže lansko leto so naše gospodarje, zlasti po Dolenjskem, zelo goljufali. Po semnjih so jim kramarji prodajali seme rumene dišeče detelje, koje kilogram je vreden k večjemu 30 kr., pridelek pa za krmo ni za nič, ker ga je malo in živina ne mara zanj. Tega semena je lansko leto en sam trgovec spravil v deželo cel vagon ter ga je po kramarjih na drobno spečal. Gotovo bo to tudi letos delal. Seme rumene detelje je pač lahko ločiti od semena domače detelje, zato naj se vsak pouči o razločkih, da ne bo prevaran.

Letos bodo pa naše gospodarje še na drug način sleparili, in sicer jim bodo prodajali ameriško seme rdeče detelje. V Ameriki je zadnje leto detelja dobro obrodila in prišlo je veliko semena v Evropo in tudi uže v Ljub-

ljano. Ameriško seme rdeče detelje je prekrasno in tako čisto, da je kar veselje. Amerikanci razumejo! Da dobimo iz Amerike seme, to bi ne bilo nič napačno, če bi nam rodilo rastlino, kakeršna je naša detelja. Žal, da temu ni tako. Rastlina je botaniško pač ena in ista, toda na ameriških tleh in v ameriškem podnebju si je pridobila svojstev, vsled katerih daleč zaostaje za našo domačo deteljo. Ameriška detelja je za spoznanje niža nego naša, daje po manj pridelka, ima bolj kosmato listje, vsled česar se zelo slabo in počasi suši, živina je nima tako rada in suša ter posebno mraz ji zelo škodujeta. Te napake so v obče velike, zato povsod svare pred njo, a mi moramo to še posebno storiti, kajti v naši deželi z vlažnim podnebjem, ki nas je prisililo, da smo si postavili kozolce, sušila se bo ameriška detelja še slabše in suša ter hudi zimski mrazovi ji bodo prizadeli veliko kvare. Domačega deteljnega semena, katero pride-lamo v primerno vlažnem in mirzem podnebju, zaradi česar je prej daleč slovelo, ne smemo zamenjati s semenom, ki nam bo dalo rastlino ravno nasprotnih lastnosti.

Mi torej odločno svarimo pred nakupom ameriškega deteljnega semena in priporočamo rabiti le tisto seme, o katerem se gotovo ve, da se je pridelalo doma. Družba bo, kakor prejšnja leta, tako tudi letos oddajala svojim članom deteljno seme, in sicer le domače.

Sadno drevje in trata.

Trata, t. j. rušina ali trava okoli sadnega drevja, je lahko škodljiva ali pa tudi koristna. Koristna je tamkaj, kjer je zemlja podvržena suši, na pr. na kakem bregu ali na peščenih tleh; škodljiva je pa v vlažnih legah, na zaprtih in na rodovitnih vrtih. — Iz tega posnamemo, kje moramo za trato skrbeti in kje jo zatirati okolu drevja. To pravilo pa velja le v obče, v posebnih slučajih se je pa treba ozirati še na marsikaj drugega, kakor na pleme in starost dreves, na spodnjo plast, na debelost in na rodnost zemlje i. t. d. Staro drevje velike laže prenese gosto trata, nego mlado. Češpljevo drevje na pr. prav dobro uspeva med trata, nasprotno pa češnjevo drevje v zaraščenem svetu slabo raste.

Kakor na eni strani trata suhi zemlji pridržuje vlago, tako zopet v posebnih slučajih lahko izboljšuje vlažno zemljo, ker trava odvaja preobilo mokroto. Ako imamo na pr. prav senčen in zaveten vrt s težko zemljo, ki postane, če hodimo po nji, trda kakor deska, potem je skoraj bolje travo pustiti, ker potem lahko hodimo po vrtu. Za drevje samo bi bilo seveda bolje, če bi bilo okopano.

V največ slučajih je pa priporočeno trata tik dreves odstraniti, in sicer toliko, kolikor daleč segajo veje, kajti v obče računamo, da segajo korenine tako daleč kakor veje in da je dobro, da koreninam nobena rastlina ne jemlje hrane.

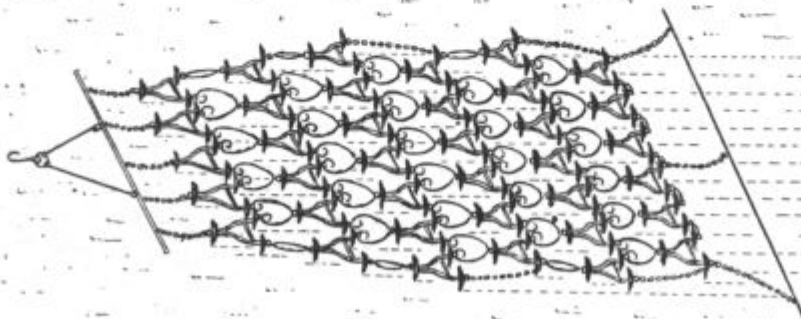
Na suhih mestih, po bregovih in na slabih tleh je pa rast trave uže tako slaba, zato vzame koreninam

malo hrane ter drevju koristi, ker pridržuje vlago, hladi zemljo ter jo varuje pred nalivi in vetrovi.

Travniška brana.

Uže mnogokrat smo toplo priporočali brananje travnikov z branami, ki so navlašč zato narejene. Z brano izrujemo in odstranimo mah, ki močno ovira rast trave in drugih zlahtnih krmskih zelišč. To pa ni glavna reč. Brana tudi zemljo rahlja in takorekoč rastline okopava, vsled česar bolje rastejo. Vse to skupaj naredi, da branani travniki dajo za dobro tretjino več pridelka nego neobdelani in z mahom poraščeni. Ne smelo bi biti neprevlečenga travnika, če le njegova lega to pripusti. Sicer se je pri nas v tem pogledu obrnilo mnogo na bolje, kajti v deželi imamo mnogo travniških bran, ki se pridno

rabijo. Da se pa travniška brana ne rabi še bolj pogostokrat, vzrok je njena precej visoka cena. Jako malo je posestnikov, ki imajo po toliko travnikov, da bi se jim — kakor mislijo — izplačal tako velik trošek, zato travniške brane raje ne kupijo. To sicer ni res, ker tako brano plača boljši pridelek uže v krat-

Podoba 2.

kem času, prepričani smo pa vender le, da bi si to orodje omislil še marsikdo, če bi je dobil ceneje. Iz tega vzroka opozarjamo naše gospodarje na primerno jako ceno travniško brano, ki je tako dobra kakor vsaka druga, zraven tega je pa za dobro tretjino cenejša. Take brane izdeluje tvrdka Jos. Lorber & dr. v Žalci na Štajerskem. Podoba 2. kaže sestavo te brane. Travniške brane so narejene največ iz kovanega železa, zobje so pa iz dobrega trdo litega železa. Rabiti se dajo na obeh straneh, in sicer, kakor z ozirom na tla bolj prija. Na eni strani so zobje po 30 mm, na drugi po 40 mm dolgi in so tako narejeni, da ne poškodujejo korenin. Brane so sestavljene iz mnogih členov, ki so tako pregiblivi, da se brana vleže v vse globine. Cena tem branam je, kakor smo uže gori omenili, primerno prav nizka, in sicer tako nizka, kakor nikjer drugje, kolikor je nam znano. Enovprežna travniška brana, ki tehta 65 kg, stoji namreč le 26 gold., dvovprežna, ki tehta 86 kg, pa le 32 gold.

Ker je sedaj pravšen čas omisliti si to orodje za bližajočo se pomladansko porabo, zato opozarjamo nanje naše gospodarje ter jim priporočamo skupno naročitev povsod tam, koder posamezniki nimajo po mnogo travnikov.

Kako je treba mlade konje pripraviti za prodaj.

Kmetovalec, ki vzgaja mlade konje za prodaj, jih hoče tudi dobro prodati. Ako naj to doseže, dati mora konjem prikupljivo vnanjost, ki jim poveča vrednost. Konj naj se uže nekaj časa poprej dobro krmi in oskrbuje, kajti rejene konje imajo za lepše in se laže prodajo nego medli. Na dobro podkovanje je celó treba paziti, ker dobro podkovan konj bolje stoji in hodi, kakor če je slabo podkovan. Tudi svetujemo konje pri prepeljavanji

vaditi v koraku, kakor v trabu, sicer se kažejo zelo nerodne. Pri prepeljavanji naj so navzoči ljudje, da se jim konj privadi. Konji za ježo naj se navadijo nositi jezdeca, vprežni konji pa vleči voz. Pred semnjem naj se konji odpočijejo, vendar morajo iti vsak dan na izprehod ter naj se privadijo mirnemu in enakomernemu koraku ali trabu, kajti mladi konji imajo pri prepeljavanji navadno nemirno in neenakomerno hojo, ki prav zelo kvari dober utis. Konja, katerega misliš pokazati kupcu, ne vzemi kar od dela, kajti tak konj je navadno mrzel in ni prikupljiv. Da dobe konji prijetno vnanjost, postrizi jim dolgo dlako v ušesih ter na bicljih. Če se jim izreže dlaka iz ušes, lepši so in bolje slišijo ter so bolj pozorni. Kopita je pred prodajo treba skrbno osnažiti ter paziti, da se v strelo ne zagozdi kak kamenček. Osnaženo in posušeno kopito naj se odrgne z mastjo, da rog ne postane krhek. Najboljša maža je vazelina, ki se ne spridi; druge masti postanejo žaltave ter spridijo rog. Ako prodajaš konja doma, pokaži ga kupcu najprvo v koraku, potem v trabu, ter skrbi, da ga hlapec pravilno vodi in zabrani vsak nepotreben šum, ki konja vznemirja. Če pa konja ženeš daleč na semenj, privedi ga tje uže prejšnji dan, da se odpočije. Kupcu povej odkritosrčno in resnično vse dobre, pa tudi vse slabe lastnosti konjeve, ker na ta način se ogneš nepotrebnim in dragim tožbam.

Nekaj o vosku.

Vosek je znan vsakemu človeku, ni pa tako znano, koliko voska je na svetu. Vosek je dvojen, rastlinski in čebelen. Rastlinski vosek se po malem nahaja v vseh rastlinah, n. pr. po bliščečem listju. V Japanu in južni Ameriki je po nekaterih rastlinah toliko voska, da rastline kar stiskajo in kuhajo ter tako vosek izločujejo. Biti ga mora res veliko, ker je tudi v kupčiji znan in se kupuje in prodaja kot rastlinski ali japonski vosek.

Priskrbovalke navadnega, nam znanega medu so pa naše čebele, katere ga izskavajo iz rastlinskega cvetja, predelajo ga in si iz njega naredo svoje stanovanje. Ta vosek ali prav za prav te voščine pa še niso čist vosek, ampak treba jih je še le očistiti. Vosek dobivamo iz kuhanih voščin s tem, da ga s stiskalnico izločimo kakor tekočino iz druge nerabne tvarine. Čim mlajše in lepše so voščine, tem več in tem lepšega voska dobimo; če so pa voščine stare ali morebiti celo vsled čebelarjeve nemarnosti plesnive, potem dobimo tudi malo in slabega voska. Zato naj bi čebelarji pazili, da satovja ne puste predolgo v panji, ker s tem sami sebi škodujejo. Tudi čebele starega satovja ne ljubijo, ter se več del slabo sponašajo, kar je tudi čebelarju na škodo. Posebno pa naj čebelarji ne bodo tako zanikarni, da bi voščine brezskrbno v kak kot vrgli ter jih celo leto prepustili črvu in plesnobi. Iz take šare se dobi malo in slabega voska, in še ta nima nobene cene. Iz mladih in zdravih voščin se dobi prav lepo rumen, dišeč vosek, kateri se vsak čas lahko proda.

Vosek se tudi ubeli, kakor platno. Bel vosek je veliko trji, nego prvotni rumeni. Ruměn vosek se stopi pri 62° C, bel še le pri 70°.

Vosek se rabi také mnogovrstno, da bi komaj našli. Malo kateri obrt ga ne potrebuje nič, vendar največ ga podelajo svečarji v sveče. Raznim oljem primešan daje vosek tudi razne zdravilne obliže in mazila. Papir, namočen v raztopljenem vosku, je posebno pripraven, da se ž njim poveže vsakeršna posoda, katero bi radi obvarovali zraka in vlažnosti.

Kako se vrtnice in rastline plezalke pritrdijo na stene.

Malo je rastlin, ki se same od sebe prijemajo zidu (stene) in plezajo kvišku; večina potrebuje pomoči, za katero smo pa časih v zadregi. Ne vemo, ali naj bi pomagali z žicami ali z latami ali s čim drugim. Taka sredstva so sicer v obče dobra, v posameznih slučajih pa iz tega ali onega vzroka ne veljajo. Da bi pa nabili v steno žrebljev ter nánje privezavali rastline, to bi bilo predolgočasno in prezamudno, pri cementnih stenah pa z navadnimi žičnimi žreblji niti nič ne opravimo. Zelo pripravno pa je, če vzamemo odrezkov kakega ne preslabega blaga ter rastline tako na steno pritrdimo, kakor nam to kaže podoba 3. Vliti železni žreblji so zato najboljši, ker gredo tudi v cementno steno.

Podoba 3.

Planinka.

(Gnaphalium Leontopodium).

Hribolazec, dospевši po trudapolnem plezanji na vrh kake planine, gotovo ne pozabi poiskati in natrgati si priljubljenih planink; saj so mu v poznejših letih prijeten spomin na vesela, če tudi trudapolna potovanja po divnih planinah. Na povratku v dolino si za klobuk zatakne planink, kot vidno svedočbo, da je posetil kraje, kjer rasto planinke, da je posetil visoke planine. Kaj lepšega more hribolazec s planinskih potovanj prinesiti svojim dragim v dar, kakor šopek planinskih cvetlic, posebno planink, ki imajo pred drugimi to prednost, da tudi posušene najmanje ne izgube na svoji prvotni lepoti. A novejši čas so postale planinke, posebno na bolj pristopnih krajih, v planinah uže precej redke, kajti mnogoštevilni turisti, ki vsako leto pohajajo planine, uže skrbje, da se njih število čimdalje bolj krči, na nekaterih krajih celo gineva. Posebno zlo planinkam pa je tista vrsta ljudi, ki si ž njihovim nabiranjem in razpečevanjem služi novce. Ti ljudje gotovo ne gledajo na to, da se planinke varujejo, temveč jih kar brezobzirno pulijo in donašajo polne košare v dolino. Zelo umesten in posnemanja vreden je v tej zadevi bil ukaz nekega c. kr. okr. glavarstva, ki tako počenjanje pod kaznijo zabranjuje. Da pa morejo trgovci s planinkami vsestranskemu povpraševanju ustreči, pričeli so pred leti delati poskuse z gojitvijo teh rastlin v dolini. Ti poskusi so se izvrstno sponesli, posebno tam, kjer sta obnebe in zemlja rasti planink ugodna. Največa kultura planink v slovenskih deželah je gotovo ona pod Predelom na Goriškem (Spodnji Log), kjer vsako leto cvete ogromno število teh cvetlic, kojih cveti se potem razpečavajo širom sveta.

Gotovo bode vsakogar, ki se bavi z gojitvijo cvetlic, zanimalo, kako se te najpriljubljenejše cvetlice lahko goje v vrtu. Zato hočem v nastopnem na kratko opisati način njihove vzgoje, način, katerega sem preizkusil sam in ki me je lansko poletje vzradostil z lepim številom na vrtu cvetočih planink. Seme planink se naroči pri kaki večji vrtnarski trgovini, poseje se uže meseca svečana v ploščate skledice ali zabožčke, napolnjene z zmesjo, sestojajo iz dobre vrtnne zemlje, gozdne zemlje (humus) in sipe. Seme se enakomerno raztrese po površji in potem na tanko potrese s to zmesjo ali s sipo (plitvo sejanje). Posejane posode se drže precej vlažno na kakem toplém kraju. Uže čez 2—3 tedne prične seme kaliti, in zopet

čez par tednov narede rastlinice po 4—5 lističev. Sedaj je čas rastlinice presaditi vsako posebej v majhen cvetličnik, ki je napolnjen z napominano zmesjo. Kdor nima cvetličnikov, presadi lahko rastlinice v zaboje v vrste v primernih razdaljah. Pri presajanju se tanka, a precej dolga koreninica malo skrajša, s tem, da se odščipne, ker potem več stranskih koreninic požene in se tako ojači. Cvetličniki se postavijo na vrt, toda paziti je treba, da se ne izsuše in rastlinice v njih ne poginejo. Meseca julija ali avgusta, ko so se rastlinice že dobro obrastle, treba jih posaditi na gredice. Zemlja na gredicah naj bode taka, kakeršno denemo v cvetličnike, ali pa vsaj dobra vrtna zemlja. Rastlinice naj se presajajo tako, da zemlja, ki je bila v cvetličniku, s koreninicami vred na gredico pride. Prvo leto se do pričetka zime rastline na gredici do dobra razrastejo ter narede cele šope. Ko pritisne mraz, počne lističi in odmrjo, tako da se le na njih ostankih pozna, kje je rastla rastlina. Kakor hitro pa skopni sneg, da celo pod snegom prično izpod kupčka sčrnelih listnih ostankov poganjati beli stožci, liki enokaličnicam. Ti stožci se razrašajo in poženo naposled bili s cvetnimi popi, ki se junija in julija popolnoma razcveto. Cvetje traja precej dolgo, ako ga ne izpere dež ter mu s tem ne odvzame lepote. Seme dozoreva šele oktobra.

Planinke zahtevajo solčno lego. Najmanjša senca vpliva zelo na belino cveta. Če je rastlina v senci ali polsenci, dobi na cvetnih listkih tako redke volnene dlake, da se izmed njih vidi zelena polt, in ves cvet je nekako zelenkast. Med rastjo zahtevajo planinke precej vlage, zato jim je treba zvečer in časih tudi zjutraj prilivati. Ako pazimo na navedene okoliščine, potem si lahko vzgojimo cvetov, ki so popolnoma slični cvetom, vzrastlim na planinah. Tudi v cvetličnikih se planinke lahko vzgajajo, toda je treba dvakrat toliko skrbeti zanje. Vzgoja planink na vrtu je dveletna, zato je treba vsako leto vzgojiti novih rastlinic iz semena. Rajko Justin.

Hranjenje jajc.

Kakor znano, kokoši ne nesejo vsak letni čas, tako da nimamo vedno svežih jajc. V kuhinji pa so jajca vse leto neobhodno potrebna. Ono malo jajc pa, kar jih kokoši zležejo v zimskih mesecih in med goljenjem, ne zadosti niti približno našim potrebam. Zato moramo o pravem času skrbeti, da si jih prihranimo tudi za tiste čase, kadar kokoši malo neso. Toda paziti moramo, da jih hranimo tako, da nam ostanejo kolikor moči sveža. Uže dolgo in še danes najnavadniši način jajca hraniti je ta, da se položé v apnen belež. Ta je v tem oziru dober, ker jajce v njem ne more svoje vlage izhlapiti, nič zraka vsrkati, torej tudi ne more vsprejeti kaj takega, kar bi provzročilo gnilobo; sicer pa apno tudi uže samo na sebi gnilobo ovira. Taka jajca ostanejo mesece dolgo deloma dobra za večino kuhinjskih potreb, to se pravi za tako porabo, pri kateri izgube posamezna jajca v zvezi z veliko množino druge tvarine svoj neprijetni duh in okus. V apnenem beležu hranjena jajca namreč nimajo dobrega duha in okusa. Jajčniki (jajčni kolači) iz takih jajc, fino pecivo, za katero se porabi mnogo takih jajc, ali pa mehko kuhana jajca, ki so se hranila v apneni kaši, niso užitna.

Zaradi tega so si uže dolgo prizadevali, da bi našli boljših sredstev. To prizadevanje sicer ni bilo brez uspeha, a vendar je staro, pa malo priporočljivo hranjenje v apnenem beležu še vedno najbolj v navadi.

Dovoljujem si torej znova opozarjati na sredstvo,

katero so rabili uže Rimljani, in to je kuhinjska sol. Pozneje se je to sredstvo izgubilo, dokler ga ni za rejo perutnine zaslužni živinozdravnik Marió-Didjé (Mariot-Didieux) poskusil uporabiti. Njegova uporaba se opira na obe lastnosti kuhinjske soli, namreč jajca v nji varovati pred izhlapenjem in pred pristopom zraka; ob enem pa tudi obvarovati jih gnilobe. Proti kuhinjski soli govori le ta njena lastnost, da vsrkava preveč vlage, in dalje to, da dobe v njo vložena jajca nekoliko slan okus, ki se le preveč pozna, kakor hitro je postala sol vlažna. Treba je torej rabiti le po polnem suho sol ter jo med hranjenjem jajc kolikor mogoče varovati pradi vlago. To se zgodi, ako dotična posoda ne prepušča zraka ter se hrani na kakem suhem kraju.

Z ozirom na te potrebe se priporoča tako le ravnanje: Vzame se lesen zaboj, pri katerem je dno z vijaki privito, in se mu pokrov na isti način lahko pritrdi. Potem se ogelni stiki, dno in stene zaboja oblepijo s papirjem. Notri se nasuje sklad suhe, precej drobne soli; na njo se vložijo plast jajc tako, da se drugo drugega ne dotikajo ter da stoje po konci, s topim koncem navzdol. Med in nad jajca se nasuje soli, da se dobro pokrijejo. Potem pride druga vrsta jajc, na nje zopet sol i. t. d., dokler ni zaboj poln in zgornja vrsta jajc zopet s soljo pokrita. Nazadnje se privije pokrov, na katerega se za- piše: „zgoraj“. Zaboj se hrani v suhem prostoru, ki ostane pri vlažnem vremenu dobro zaprt, pri suhem pa se prezračuje.

Paziti se mora, da se zaboj z jajci ne postavi na stranico, ker bi potem jajca ležala, ne pa stala; pri tem bi se rumenjaki vsled useda lahko prijel na lupino.

Ako hočemo jajca rabiti, obrnemo (ako nismo vseh jajc na enkrat vložili, ampak se je to večkrat zgodilo) zaboj tako, da pride dno in ž njim najprvo vložena jajca na vrh. Potem se jajca lahko počasi rabijo.

Pri poskusu Marió-Didjé-ja ohranila so se v soli hranjena jajca sveža deset mesecev, ne da bi bila veliko izgubila na svoji teži. Toliko bolj smemo pričakovati, da se meseca avgusta vložena jajca ohranijo do začetka marcija in še dalje dobra za uporabo. Za jesen pa, ko dobivamo malo jajc, priporoča se, da se vlagajo jajca uže v pomladnih mesecih, kadar kokoši najbolj neso.

Razven ravno omenjenega načina hraniti jajca, poznamo še druge, ki pa niso rabljivi; le namazanje jajčne lupine z mastjo zasluži priporočila. Mast namreč zapre luknjice v lupini in ohrani jajca, ker ne morejo čisto nič izhlapiti in ker ne more v nje prodreti zrak. Ta način bi torej bil izvrstno sredstvo, če bi se jajca lahko namazala še sveža. To pa je le mogoče, ako hoče tisti, ki ima kokoši, vsak dan posebej na ta način shraniti iz gnezd vzeta jajca. Ako pa so jajca nekoliko dni stara, potem je uže toliko izhlapelo iz njih in toliko zraka prišlo vanje, da je bolje uporabiti kak ovoj, ki ovira gnilobo, kakor pa mazanje z mastjo. Edino rabljiva mast je vazelina, ker je brez okusa in brez duha ter ne postane žaltava (žarka).

Razne reči.

— **Mlečnost krav.** Mlade krave imajo vedno več mleka do tretjega teléta, potem pa blizu enako do osmega, potem pa vedno manj. Mleko starih krav ima več tolišče v sebi nego mladih. Največ tolišče in sirovine je v mleku po otelitvi, potem se pa tolišča v mleku zmanjša, krava pa ima več mleka. Zopet pa začne izgubljeni mleko, ko je uže drugič šest mesece breja.

— **Korenje sej po snegu.** V mnogih krajih imajo navado, da sejejo korenje po snegu. Tako korenje je za štiri-najst dni hitrejše, kar se čestokrat dobro izplača. Le to je, da setev ni povsod enakomerna. Zaradi tega je pa še bolje, če se seje korenje jeseni, ker tudi prej vzraste in se tudi lahko enakomerno razdeli po njivi.

— **Prazne sode** je treba večkrat očistiti in znova požgati. Če se to ne stori, sodje plesnijo. Če se pa sodi samo požigajo in ne čistijo, navzamejo se žveplene sokislne. Ta kislina vinu le škoduje.

— **Čistost svinjakov** je eden glavnih pogojev umne prasičje reje. Zato je pa dobro, če se tla napravijo malo pošev. Tla se dele v dva dela, v višji in nižji del. Višji del se nastelje s slamo, drugi pa ne. Prasiči se kmalu navadijo, da leže v zgornjem delu, v spodnjem delu pa blato odkladajo.

— **Ptiče krmi po zimi,** kadar jim manjka hrane. Krma se pa tičem ne sme dajati v sneg, kjer se izgubi in zmoči. Deni jo na kako desko in deni v kak grm. Če pa ni blizu grma, jo pa deni na kak drug kraj, okrog pa nasadi protja, da mačka ne more hitro planiti po tičih in ji lahko uidejo. Kruha pa ne dajaj tičem. Kruh se skisa, ako se zmoči, in tiči potem poginejo, ako ga jedo. Najboljša krma je konopljinno seme, zmet oves, solnčnične in bučne peške, špeh, orehova jedra in kaj podobnega.

— **Kravam mlekaricam** ne smeš dajati grahove slame, pa tudi ne mnogo ječmenove. Ravno tako za take krave ni na debelo zmet bob, grah ali pa grašica. — Dobra krma za krave mlekarice so pšenični otrobi, posebno pa na debelo zmet oves.

— **Močnejša drevesa** je najbolje presajati po zimi, kadar je zemlja zmrzla. Kolikor več prsti si odnesel na drevnih koreninah na novo mesto, toliko več upanja je, da se drevo prime. Spomladi je treba takim presajenim drevesom večkrat prilivati, ako ni vreme uže samo na sebi vlažno.

— **Mokra ali suha krma.** Dolgo se je mislilo, da je mokra krma boljša od suhe, ali to ni res. Pri mokrem krmljenju le jasli hitro gnijejo. Mokre krme tudi govedo ne prežveči dobro in vsled tega imajo krave tretjino manj mleka. Najmanj pa mokro krmljenje ugaja za pitanje živine.

— **Razpošiljanje krompirja po zimi.** Vreče, v katerih misliš poslati krompir, namoči v mrzli vodi. Potem deni vanje krompir in jih zopet polij z mrzlo vodo. V takih vrečah krompir ne zmrzne pri največjem mrazu. Led, ki se naredi po vreči, brani namreč mrazu do krompirja.

— **Vrane, pridne pokončevalke miši.** Lansko pomlad je bilo v Alzaciji posebno veliko miši. Pomladna moča jih je prisilila, da so v velikem številu prišle iz svojih lukenj. Vrane so jih pa kaj pridno pokončevale. Ena sama jih je v kratkem po 12 pojedla.

— **Da kruh ne plesni,** je baje dobro, če novopečene hlebce deneš v vrečo, katere se drži moka. Vrečo zaveži. Dan, predno kruh rabiš, ga vzemi iz vreče, poškropi ga malo z vodo in deni v klet. Na ta način se kruh baje več tednov ohrani dober.

— **Varstvo proti zajcem.** Po zimi zajci pokončajo mnogo sadnih dreves. Nekateri mažejo drevesa z ilovico, kravjekom ali krvjo, da bi se jih ne lotili glodavci. Dež pa ilovico hitro opere z drevesa. Sicer pa ilovica, ko se strdi, ovira delavnost drevesnega luba, kajti drevo tudi po zimi ne otrpne popolnoma. Tudi se lubje pod ilovico rado razpoka, ker se pri vremenskih izpremembah ne more tako krčiti in raztezati kakor les. Posebno se je tega bati proti koncu zime, ko začno drevesa poganjati. Strjena ilovica ovira zrak, da ne more do luba, kar je škodljivo. Bolje je, če se drevje zavaruje s trnjem,

ki se z železno žico ali pa s trtami priveže okrog drevesa. Trnje drevesu nikakor ne ovira izhlapevanja, drevo pa vendar varuje pred zajci.

— **Sesajoči prasički,** ki dobe drisko, se neki ozdravijo najhitreje in najbolje, če se da doječi svinji prav redko kuhanega rajža, zmešanega z nekoliko sladkega mleka. Ta krma se poklada toliko časa, dokler driska ne poneha, in še potem kak dan. Rajž mora biti popolnoma prekuhan, da nastane močnik, ki naj je prav redek.

— **Kako pokončati lapuh po travnikih.** Lapuh (Hufflatic), travnikom zelo škodljiv plevel, se da gotovo pokončati, če se takrat, ko začne cvesti (meseca marta in aprila) porežejo cveti in se to ponavlja par let zaporedoma.

Vprašanja in odgovori.

(Dobro vemo, da se je ta predel v našem listu najbolj prijubil, zato ga bomo tudi v novem letniku skrbno gojili ter kolikor mogoče popolne ter točne odgovore dajali na došla nam vprašanja. Vse družabnike ter tudi naročnike „Kmetovalca“ pa prosimo, naj nam prav pridno stavijo vprašanja gospodarske vsebine, pristavljamo pa, da bomo odgovarjali le na tista, katera nam dojdejo s podpisom. V listu seveda ne bomo objavljali imen. (Uredništvo.)

Vprašanje 1. Koliko časa pred otelitvijo naj se krave nehajo mležiti in katera pravila veljajo za to? (M. Z. v K. na Goriškem.)

Odgovor: Predolga molža je zelo napačna. Navadno izgubi krava mleko sama od sebe 2 do 3 mesece pod otelitvijo, vendar so tudi take krave, ki molžejo do poroda. To lastnost izkoristiti ali celo pospešiti z dobro krmo je iz zdravstvenega stališča popolnoma napačno, ker se s tem ovira mladičevo razvijanje v maternem telesu ter krava zgodaj onemore. Pa tudi iz gospodarskega stališča predolga molža ni dopustna, ker krava potem navadno pred prihodnjim teletom sama od sebe prezgodaj mleko izgubi. Z opuščanjem molže je pri dobrih molznicah treba pričeti 10 do 12 tednov pred porodom, in sicer tako, da se molžejo mesto po trikrat le po dvakrat na dan, čez 14 dni le še po enkrat, in sicer toliko časa, da stoje potem vsaj 4 do 6 tednov popolnoma suhe. — Vendar moramo omeniti izjeme. Če se mleko ne pomolze, pride v prid mladiču, vsled česar se bolje razvija. So pa krave z jako ozko medenico, ki otežuje porod, časih ga pa kar naravnost onemogoči. Če se pri takih kravah m. l. kmalu ustavi, razvije se tele tako močno, da je porod zelo težaven ali sploh nemogoč. Na neki grajščini blizu Ljubljane je po vrsti poginilo več krav za težkim porodom. Imeli so običaj krave pustiti 12 tednov suhe. Vsled teh nezgod so na živinozdravniškovo priporočilo skrajšali to dobo na 6 tednov, in sedaj gre vse v redu.

Vprašanje 2. Ali je kašno zanesljivo sredstvo zabraniti zajcem, da ne bodo delali škode po vinogradih in sadovnjakih. (J. M. na Jančem.)

Odgovor: V našem listu smo priobčili uže celo vrsto takih sredstev, ki se v nekaterih krajih sponeso, drugod zopet ne. V zadnjem času smo zvedeli za novo, neki popolnoma zanesljivo sredstvo. Dr. Ed Thorn piše namreč v št. 88. nemškega gospodarskega lista „Deutsche Landwirtschaftliche Presse“ z dne 4. novembra 1893. l. po daljšem uvodu, v katerem tarna, da je poskusil veliko sredstev brez vsakega vspeha, tako le. Slednjič sem dobil od gozdarja Laage-ja v Quickbornu (Quickborn) na Holstajnskem sredstvo, s katerim sem delal obširne poskuse in sedaj je morem vsem toplo priporočiti. Laage imenuje to sredstvo „pikrofetidin“ (Pikrofoetidín) ter je je patentoval in je prodaja. To sredstvo ima v

sebi neko zelo smrdečo tvarino, ki je vsaki živali zelo zoprna. Ta smrdeča tvarina ne spusti in je tudi dež ne odpere. Ne škoduje pa tudi najnežnejšim rastlinam prav nič. Poraba tega novega sredstva je prav cena, ker se ga malo rabi in ker enkratno namazanje jeseni zadostuje. — Priporočamo našim gospodarjem, da naredijo poskuse, o uspehih pa prosimo poročil. Naslov imenovanega gozdarja je: Laage, Revierförster in Quickborn in Holstein.

Vprašanje 3. Imam štiri konje, ki imajo uže dva meseca tako hudo drisko, da kar naprej od njih teče. Zadnje noge imajo vedno mokre in ravno tako rep, da se bojim, da bo enemu odgnil. V trebuhu jim vedno grmi in so zelo slabi. Krmo imam res blatno, ker Krka večkrat poplavi naše seno-žeti, a drugi imajo ravno tako krmo in vendar vedno zdrave konje, kakor sem jih tudi jaz imel poprej. Rabil sem uže mnogo zdravil, pa vse brez uspeha. Kaj mi svetujete? (J. S. v D.)

Odgovor: Vaši konji imajo griži podobno drisko, katero je povzročila zablajena in pokvarjena krma. Ta driska je zelo nevarna, vrhu tega pa še nalezljiva, zato so jo dobili vsi konji v Vašem hlevu. Bolezen povzroči pesek in pa glive, ki se ugnezdijo na poplavljeni krmi. Če hočete konje ozdraviti, nadomestiti morate svojo zablajeno krmo z drugo zdravo. Zdravil Vam ne moremo svetovati nobenih, pač pa Vam priporočamo hitro poklicati živinozdravnika, ki bo zapisal potrebnih zdravil. Dokler ne pride živinozdravnik, dajajte konjem mlačne, z otrobi ali moko pomešane vode in mesto vsake druge krme pražene na vodi kuhane moke.

Vprašanje 4. Imam vino, ki je nekoliko plesnivo. Kako naj ravnam z njim, da je ozdravim? (J. M. v K. na Štajerskem.)

Odgovor: Plesnivost vina je lažje preprečiti nego odpraviti, kajti gledati je le na snažno in zdravo posodo, pa vino ne bo nikdar plesnivo. Če pa dobi vino nekoliko okusa po plesnobi, izgubi ga s časom, ako se precej pretoči v zdravo in nekoliko zažveplano posodo. Zelo se pa takemu vinu pomaga, če ga denemo na sveže tropine, da vnovič kipi. — Če je pa plesnivost uže zelo močna, težko jo je popolnoma odpraviti iz vina, saj ostane še kisu in žganju, ki se naredita iz takega vina. Plesnobo izpravljajo iz vina tudi z mešanjem z olivnim oljem ali z zdrobljenim ogljem, kar pa oboje malo pomaga.

Vprašanje 5. Je li mitničar na Kranjskem primoran priti tudi po noči po plačilo k vozniku, ali mora voznik prinesiti k oknu denar ter pustiti uprežno žival samo na cesti, brez varstva? (A. N. v L.)

Odgovor: Mitničar je zavezan priti k vozu po mitnino, bodi si po dnevu ali po noči, ker ne gre, da bi voznik puščal žival brez varstva na cesti. So konji, kojih vajatov voznik nikdar ne more dejati iz rok, zlasti pri mitnici, kjer se lahko pripeti velika nesreča. Sicer je pa pri tem udeležen tudi mitninski zakupnik, kajti po noči lahko prideta dva ali tudi več voznikov pred mitnico; eden pokliče mitničarja ter mu plača, ta odpre mitnico in vozniki se odpeljejo vsi skozi mitnico, če prav je plačal samo eden. Ker jih mitničar po noči ni videl ali ne spoznal, jih tudi ne more ovaditi.

Vprašanje 6. Ali je ruski lan prežljev in v kakšni zemlji uspeva? Jaz imam debelo rahlo zemljo, v kateri domač lan časih dobro uspeva, časih pa slabo. Kateri lan naj sejem? (J. B. v C.)

Odgovor: Ruski lan ni prežljev. V drugih obzirih je pa ruski lan enak domačemu, k večjemu da je manj občutljiv. Prednost ruskega lanu je pa, da dá več in lepšega prediva nego domač, ker ima zelo dolgo in fino vlakno. Koder uspeva domač lan, tam morete z največjim pridom sejati ruskega.

Vprašanje 7. V prstenem piskru imam med, ki se noče strditi, med pa, ki sem ga ravno takrat dejal v škafe,

strdil se je prav lepo. Kaj je vzrok, da se med v piskru ni strdil? (F. K. v Lj.)

Odgovor: Med se strdi, ker kristalizuje sladkor, ki je v njem. Sladkor pa svojstvo kristalizovanja lahko izgubi, ako se zvrši z njim kaka kemijska preosnova, t. j., ako se sladkor prične razkrajati. To razkrajanje, ki more biti tudi kisanje (oksidovanje) lahko povzroči več reči. Tako oksidujejo sladkor, ki dlje časa leži na toplem (na pr. sladkor v medu), razne nevtralne kovinske soli. Take kovinske soli se pa nahajajo v stekleni prevlaki (glazuri) lončene posode in so bržkone vzrok, da se Vaša strd v piskru ni strdila, dočim se je strdila v škafo.

Vprašanje 8. Iz gospodarskih vzrokov nameravam teleta kmalu odstavljeti, zato Vas vprašam, katero krmilo bi teletom v prvem začetku najbolj ugajalo, oziroma nadomestovalo mleko? (M. T. v P.)

Odgovor: Po mnogih izkušnjah se je pokazalo, da je teletom najboljše nadomestilo za mleko lanena moka, ki se daje na mlačni vodi. Seveda jo je treba pravilno krmiti tudi z drugimi krmili. Mesto lanene moke lahko rabite tudi lanene preše, katere lažje dobite. Tako na pr. kot nadomestilo za mleko priporočajo juho iz 1½ kg strtega ovsa, ¼ kg lanenih preš, 170 gramov lanenega olja in 8 litrov vode. Ta juha ima približno enako sestavo, kakor 10 litrov sladkega mleka, stoji pa polovico manj.

Vprašanje 9. Kako je ravnati, da dobi zarjavela železna peč zopet svojo lepo barvo? (K. L. v T.)

Odgovor: Zarjevelo peč je najprvo dobro osnažiti, na pr. s kako prav ostro ščetjo, potem pa namazati s čopičem z zmesjo iz vode in grafitove moke. Taka namazana in posušena peč se zlika s ščetjo, kakor se likajo čevlji. Enkratno likanje sicer zadostuje za celo zimo, vendar priporočamo konci zime peč v novič zlikati, ker potem čez poletje ne zarjavi in ker jo je vsled tega prihodnjo zimo lažje in hitreje osnažiti. Ako je pa peč prav zelo rjasta, potem jo pa najprvo namažite prav dobro s petrolejem ter jo šele čez nekaj ur dobro zdrgnite in zbršite ter slednjič z vodo izmijte. Tako osnaženo peč potem namažite z grafitovo moko. Grafitove moke dobite v vsaki prodajalnici železnega blaga in v mestu tudi po špecerijskih prodajalnicah.

Vprašanje 10. Izmed dveh prasičev, katera pitam, priteče enemu večkrat kri iz nosa. Sicer pa nobeden nič kaj rad ne je in se počasi debelita. Kaj utegne biti temu vzrok in kako naj pomagam? (M. Z. v K.)

Odgovor: Na vprašanje, ki se glasi tako splošno, je težko odgovoriti. Če teče kri iz nosa, vzrok so temu morda v nosnicah kake izpremembe, katere bi nam morali popisati. Mogoče je, da ima Vaš prasič nahod Zastaran nahod pa pri prasičih ni neopasen, zato Vam priporočamo poklicati živinozdravnika, ki bo na lici mesta najlažje spoznal bolezen in Vam dal dober svet. — Ako prasiča ne jesta rada, je lahko več vzrokov. So prasiči, ki uže od narave niso ješči; takim je treba polagati posebno dobro krmo. Časih pa prasiči izgube tek vsled neprestano enakomerne krme; v takem slučaju je krmo treba menjati. Tudi pokvarjen želodec vzame tek. Dajajte prasičem encijana ter jim postavite v svinjak posodo z raztoljenim lesnim ogljem. Te reči pospešijo prebavljanje in sploh želodčevo delovanje ter morijo preobilno želodčevo kislino, ki mnogokrat želodcu moti delovanje.

Vprašanje 11. Kako naj ravnam z zmrzlimi jabolki? (M. Z. v K.)

Odgovor: Zmrzla jabolka se morajo počasi odtaliti, in sicer najbolje v zmrzli vodi. V ta namen se denejo jabolka v mrzlo vodo, posoda se pa postavi na hladen kraj, kjer ne zmrzuje. Odtajana jabolka je hitro porabiti, ker drugače kmalu segnižeje.

Gospodarske novice.

* **S pričujočo prvo številko** priženjamo letnik XI. To številko dobe iz upravnih razlogov vsi dosedanji udje in naročniki. Prosimo, da je nam nihče ne vrne, če tudi ne ostane v l. 1894. družabnik, oziroma naročnik listov. Drugo številko dobe brez izjeme samo tisti, ki plačajo do 31. januarija t. l. letnino, oziroma naročnino. Prav nujno prosimo, naj vsak, kdor lista sploh ali redno ne prejema, to precej pri družbi, oziroma pri upravništvu reklamuje, ne pa pozneje, kakor se dosej pogostoma dogaja, da nam konci leta ob pobiranju udnine člani tožijo, da celo leto niso lista prejeli. Kaka pomota se pri družbi, kateri se je delo ogromno pomnožilo, prav lahko dogodi.

* † **Gospod Jurij Kraigher**, posestnik v Hrašah pri Postojni, deželni poslanec in član naše družbe ter jako vnet načelnik hrenoviške kmetijske podružnice, je umrl 5 t. m. Naj počiva v miru!

* **Dne 27. in 28. decembra l. 1893.** vršile so se v tukajšnji podkovski šoli skušnje iz podkovstva pred izpraševalno komisijo. Člani komisije so bili c. kr. okrajni živinozdravnik Folakovsky in učitelj Šlegel, in predsedoval je vodja šole, dr. vit. Bleiweis Trsteniški. Prvi dan se je k skušnji oglasilo 7 kovačev, ki niso obiskavali podkovske šole; 4 so bili s Kranjskega, 3 pa s Štajerskega. Izpraševalna komisija je pa mogla le 3 kovačem dati spričevala; 4 kovači so bili tako slabo teoretično in praktično izvežbani, da morajo po preteku enega leta skušnjo ponavljati, ako se še hočejo pečati z podkovstvom. Dne 28. so bili izprašani učenci podkovske šole. Vsi učenci so z dobrim, oziroma prav dobrim uspehom prestali skušnjo. Od teh 5 učencev so bili 3 s Kranjskega, eden s Štajerskega, eden pa iz Hercegovine; 4 so se šolali po pol leta, eden je bil celo leto v podkovski šoli. Trije učenci so imeli podpore, 2 sta se izšolala na svoje stroške. — Učenci v II. tečaju 1893. leta so bili ti le: Vidmar Fr. iz Doba, okraj Kamnik; Meden Janez iz Lozic, okraj Postojna; Grebenc Alojzij iz Velikih Lašč; Krajnc Andrej iz Ponikve, okraj Celje; Zrimšek Fran iz Mostara, Hercegovina. Vsi učenci napravili so tudi izpit iz ogledovanja klavne živine in mesa, Vidmar je dobil iz podkovstva red „prav dobro“. Zrimšek pa isti red iz ogledovanja klavne živine in mesa, vsi drugi red „dobro“.

* **Kmetijsko kemijsko poskušališče** je ustanovila c. kr. kmetijska družba v Celovci ter so je meseca decembra pr. l. otvorili. Načelnik postaji je naš rojak g. dr. E. Kramar.

* **Ribji zarod** bode oddajal samostalni ribarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske po teh le cenah:

1.) Oplojene ikre ameriške šarene postrvi, tisoč po 4 glđ. 50 kr. Sarenka se drsti meseca marcija, ikre pa se bodo v ceno zaračunjenem zavoji razpošiljale meseca aprila.

2.) Izvaljen zarod od šarene postrvi, in sicer pred popolnim porabljenjem rumenjaka, tisoč ribic po 9 glđ. Te ribice se razpošiljajo meseca maja.

3.) Enoletne šarenke po 15 kr.

4.) Dveletne šarenke po 30 kr.

5.) Odrasle plemenske šarenke, ki se bodo uže drstile v marciji t. l. 1 kg po 4 glđ. Ker se konci meseca februarja in v pričetku meseca marcija najlaže poznajo mlečniki in ikrnice, zato je takrat najboljši čas za naročitve.

6.) Enoletne potoške (domače) postrvi po 5 kr.

7.) Dveletne " " " " " 10 "

Cene veljajo v ribogojnem zavodu na Studenci pod Ljubljano. Kranjski naročniki dobe 25 % popusta.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

o oddaji pravega ruskega lanenega semena.

Vsled dovoljene državne podpore je podpisana družba tudi letos neposredno iz Rige na Ruskem naročila izvirnega semena ruskega lanu.

Seme pride konci meseca januarija v Ljubljano ter se bo oddajalo kilogram po približno 17 kr. ali stari mernik po približno 3 glđ. 75 kr. Natančna cena se bo določila, ko pride seme v Ljubljano.

Naročila se sprejemajo ustno ali pismeno v družbeni pisarni. Denar je poslati naprej, ali pa vsaj aro, ter se bo ostanek povzel. Naročniki zunaj Ljubljane naj naznanijo tudi svojo zadnjo železniško postajo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1894.

1.) Vsaka podružnica mora naznaniti najkasneje do 15. dne januarija vsakega leta, ali zahteva za svoje ude brezplačno sadnega drevja.

2.) Tiste podružnice, ki to zahtevajo, morajo celo letnino oddati glavnemu odboru.

3.) Glavni odbor je dolžan, ako se družabnik o pravem času zglosi, prihraniti mu 4 drevesa, bodisi brezplačno (glej točki 1. in 2.) ali proti plačilu 25 kr. za eno drevo.

4.) Za ta 4 drevesa se je zglositi najkasneje do 15. dne februarja meseca pri glavnem odboru.

5.) Ker pa je očitno, da bode preostajalo drevja, vzprejemala se bodo do 1. marcija naročila od udov tudi na več nego na 4 drevesa. Po 1. marciju bode odbor precej naznanil vsakemu naročniku, koliko dreves mu je moči dati. Pri določevanju dreves posameznim naročnikom gledalo se bode na to, da se skrči število dreves, če bo treba, najprej pri večih naročitvah; tistim pa, ki naročé le do 20 dreves, osobito kmetovalcem, ne bode se skrčilo število dreves, če bo le mogoče izvršiti naročitve. Cena drevesu je 30 kr., izvzemši one, ki jih omenja štev. 3.

6.) Od 1. dne marcija dalje sme glavni odbor izvrševati vsa naročila, ako je še kaj drevja, in sicer po vrsti, kakor dojdejo. Cena enemu drevesu za neude je 60 kr.

7.) Vse navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora ljubljanskega, in sicer z zavojem vred.

Opomba: Letošnjo pomlad se bode oddajalo tudi prtilično drevje, to je tako, ki je pripravno za vzgojo prtiličnih piramid.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Listnica uredništva.

A. Ž. na L. Prav rudi ustrezemo Vaši želji ter objavimo, da imate drevo rdeče moštнице, katero smo popisali v 24. št. lanskega „Vrtnarja“. Kdor hoče imeti cepičev te hruševе vrste, obrne naj se na gospoda A. Žvanuta na Lozicah, pošta Šentvid nad Vipavo.

A. B. S. O travniški brani priobčujemo v današnji ševilki članek, ki Vam odgovarja na Vaše c. vprašanje.

A. B. v K. Po vnanosti poslanega nam kamenja se ne da nič soditi. Priporočamo Vam poslati ga kakemu večaku, da ga preišče, na pr. dr. E. Kramarju, načelniku kmetijskega poskušališča v Celovci.